

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ครูเป็นบุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้นำของสังคม เป็นผู้อบรมสั่งสอนศิษย์ให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี ใฝ่หาความรู้และเป็นผู้นำชุมชนในค้ำนต่าง ๆ เพื่อความเจริญของสังคมนั้น ๆ กังนั้นครูจึงเป็นบุคคลที่ได้รับความเคารพยกย่องนับถือจากเด็ก ๆ และบุคคลทั่วไปตั้งแต่สมัยโบราณ (บรรจง จันทรสภา 2524 : 1-5) ครั้นต่อมาในระยะหลัง ๆ สังคมได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ทรรณะของบุคคลต่าง ๆ ที่มีต่อตัวครูเป็นไปในทางลบจนทำให้มีผู้กล่าวถึงกันมากกว่าครูควรจะมีลักษณะเช่นไรจึงจะเป็นครูที่ดีมีประสิทธิภาพสมควรได้รับการยกย่องนับถือจากสังคมเช่นเดิม จากการศึกษาค้นคว้าของคณะผู้วิจัยในโครงการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครูพบว่า การที่ครูจะทำคนให้สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นครูได้นั้น ครูจะต้องเป็นผู้ที่แสดงบทบาทหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ มีความรับผิดชอบและมีคุณสมบัติของครูอย่างเพียงพอซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เมื่อหลอมรวมกันเข้าแล้วก็จะ เป็นสมรรถภาพของครูนั่นเอง เพราะสมรรถภาพของครูเป็นหัวใจของการแสดงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ถ้าครูขาดสมรรถภาพก็ยากที่จะแสดงบทบาทหน้าที่ให้สมบูรณ์ได้ (ดวงคำ ชูระคำ 2524 : 8)

ความหมายเกี่ยวกับสมรรถภาพของครู

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศให้ความหมายเกี่ยวกับสมรรถภาพไว้ เช่น กู๊ด (Good 1973 : 121) ให้ความหมายของสมรรถภาพไว้ว่าเป็นความสามารถในการประยุกต์หลักการและเทคนิควิธีการในสาขาวิชานั้น ให้เข้ากับสถานการณ์ปฏิบัติจริง ส่วน กมล สุกประเสริฐ และคณะ (2523:3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง คุณสมบัติที่เป็นผลมาจากความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติและอุปนิสัยหรือบุคลิกภาพซึ่งเป็นผลทำให้เกิดความสามารถในการทำพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พึงปรารถนาได้

แอนเดอร์สัน (Anderson 1972 : 10) อ้างถึงใน สุพจน์ ศุภกุล 2520:21) ได้กล่าวถึงสมรรถภาพของครู โดยให้ความหมายของสมรรถภาพของครูไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมของครูที่เราจะสังเกตเห็นได้และพฤติกรรมนี้จะมีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนในทางบวก เช่น สมรรถภาพในการเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ในการใช้คำถามได้หลายแบบในการใช้เทคนิคการถาม เป็นต้น

ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา (2519 : 10) ได้อธิบายความหมายของสมรรถภาพของครูไว้คล้าย ๆ กับ แอนเดอร์สัน (Anderson) ว่าหมายถึง ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่ผู้เป็นครูพึงมีในการที่จะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์และร่างกาย

สำหรับ เป็รื่อง กิจรัตน์ (Preang Kitratnee 1979 : 1) ได้กล่าวว่า สมรรถภาพของครู หมายถึง ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ผู้เป็นครุควรจะมีอย่างเพียงพอ เพื่อให้การสอนบรรลุผลสำเร็จเป็นอย่างดี

จากความหมายของสมรรถภาพและสมรรถภาพของครูดังกล่าวผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า สมรรถภาพก็คือ ความสามารถของบุคคลแต่ละคนอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ สำหรับสมรรถภาพของครูจะหมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจ ทักษะและ ความชำนาญที่บุคคลผู้เป็นครูพึงมีอย่างเพียงพอและสามารถแสดงออกมาเพื่อให้การเรียน การสอนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่ง เมสเสย์ และ ไวน์ยาร์ด (Massey and Vineyard 1961:25) อ้างถึงใน Preang Kitratnee 1979:20) ได้กล่าวเอาไว้ว่าครูที่มีสมรรถภาพนั้นจะต้องมีความสนใจรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ เจตคติที่ดี ความเข้าใจพื้นฐานของนักเรียน กฎระเบียบของโรงเรียน การสังคมและการปกครอง

สมรรถภาพโดยทั่วไปของการเป็นครูที่ดี

การที่จะเป็นครูทำหน้าที่ตามบทบาทและความรับผิดชอบได้นั้นมิใช่ของง่าย ๆ ที่ทุกคนก็ทำได้จากคำกล่าวของคนบางคนที่ว่า ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเนื้อหาวิชานั้น ๆ

ก็จะสามารถสอนให้ทุกคนซึ่งก็เป็นจริงอยู่ เพราะผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกจะไปสอนให้คนอ่านหนังสือออกย่อมเป็นไปได้ แต่ถาพิจาณากันอย่างละเอียดแล้ว ผู้อ่านหนังสือออกจะสอนให้ผู้อื่นอ่านออกด้วยเวลาอันรวดเร็ว นั้นจะต้องมีวิธีสอนที่แยบยล มีกระบวนการวิธีของการตั้งใจที่ดีและเหมาะสม ผู้ที่ได้รับการศึกษา ผิดแผนหรืออบรมมาโดยเฉพาะเท่านั้นจึงจะทำได้แต่ก็ไม่เพียงแต่เท่านั้นยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีกมากมายที่จะทำให้ครูผู้สอนประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดียิ่งกึ่งที่ เป็รื่อง กิจรัตน์ (Preang Kitratnee 1979 : 1) ได้ปรารภว่า ครูจะประสบผลสำเร็จในการสอนโดยใช้ความรู้ (Knowledges) แต่เพียงอย่างเดียว นั้นยังไม่เป็นการเพียงพอจะต้องมีองค์ประกอบทางด้านทักษะ (Skills) และ เจตคติ (Attitudes) ที่ดีอีกด้วย ซึ่งองค์ประกอบหลักใหญ่ ๆ เหล่านี้ที่ช่วยให้การปฏิบัติงานบังเกิดผลสำเร็จเป็นอย่างดีก็เรียกว่า "สมรรถภาพ" (Competencies)

ไวกลเลอร์ (Daniel E. Vogler 1972 : 2-3) ได้ศึกษาสมรรถภาพพื้นฐานของครู (Competency-Base Teacher Education) โดยเพิ่งเล็งไปที่ตัวครูเป็นประการสำคัญ ได้กล่าวว่า นักเรียนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดหลังจากจบการศึกษาไปแล้วจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการสอนของครูและได้กล่าวถึงสมรรถภาพทั่ว ๆ ไปของครูไว้ 5 ประการด้วยกันคือ

1. สมรรถภาพด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ ครูจะต้องมีเป็นอย่างดี
2. ครูจะต้องรู้จักใช้สมรรถภาพให้เกิดประโยชน์
3. ครูจะต้องประเมินผลนักเรียนให้ถูกต้องและแม่นยำ
4. นักเรียนจะต้องประสบความสำเร็จและก้าวหน้ามากขึ้น
5. สามารถปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้ทันสมัย

วัลลภ จันทรตระกูล (2523 : 18-19) ได้กล่าวว่าครูที่มีสมรรถภาพในการสอนจะต้องปฏิบัติดังนี้

1. มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน (Have Clear Purpose) ครูที่ประสบผลสำเร็จมักจะมีจุดมุ่งหมายการศึกษาต่าง ๆ อยู่ในใจอย่างชัดเจนจะมีคำถามเกี่ยวกับการวางแผนการสอน การประเมินผลต่าง ๆ อยู่เสมอว่า จุดมุ่งหมายคืออะไร ทำไมจึงทำเช่นนั้น

จุดประสงค์ของความสัมฤทธิ์ผลคืออะไร เมื่อมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนอยู่ในใจแล้วก็จะสามารถปรับปรุงการวางแผนงานให้ได้รับผลสำเร็จ การวางแผนการสอนตลอดเทอมก็ควรมีการพิจารณาอย่างระมัดระวัง

2. **ศึกษานักเรียน (Study Pupils)** ศึกษาความต้องการความสามารถและความสนใจของนักเรียน ครูควรจะศึกษานักเรียนเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคลซึ่งอาจจะศึกษาจากระเบียบสนทนา การทดสอบและจากแบบสอบถามเพราะจะทำให้การวางแผนและการประเมินผลมีประสิทธิภาพมาก ทำให้สามารถรู้อะไรบางอย่างเกี่ยวกับระดับการพัฒนาความต้องการและขีดความสามารถของแต่ละบุคคลได้

3. **รู้จักสนองความต้องการของเด็ก (Meet Children's Needs)**
เมื่อทราบความต้องการของเด็กแล้วครูควรหาโอกาสพบปะกับเด็ก สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เด็กแต่ละคนมีความรู้สึกคล้ายคลึงกันทำให้เกิดความมั่นคงขึ้น มีความจริงใจและยกย่อง เด็กแต่ละคนช่วยปรับปรุง เด็กแต่ละคนให้มีวุฒิภาวะสูงขึ้น ด้านความต้องการทางร่างกาย ควรจัดให้เด็กมีประสบการณ์ด้านกิจกรรมทางร่างกายที่เหมาะสม เช่น ให้มีการทำงาน การเล่น การพักผ่อนประจำวัน ด้านความต้องการทางสังคม ควรจัดให้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มให้มีชมรมและการร่วมมือกันทำงานเพื่อให้เกิดผลที่ดีที่สุด ด้านความต้องการทางอารมณ์ จัดให้เด็กได้พบกับศิลปินคนตรีและส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกตามความสามารถของตนเอง ความต้องการด้านต่าง ๆ ของเด็กจะช่วยให้เกิดทักษะทัศนคติ ตลอดจนส่งเสริมให้มีลักษณะเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย

4. **รู้จักชุมชน (Know Community)** พื้นฐานการสอนของครูควรขึ้นอยู่กับความต้องการและสภาพการณ์ของชุมชน การมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนจะมีความสำคัญมากเพราะจะทำให้เราทราบเด็กในชั้นดีขึ้น การสำรวจแหล่งความรู้ในชุมชนจะเป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาออกสถานที่ แหล่งบุคคล แหล่งห้องสมุด รายการวิทยุ และแหล่งอุปกรณ์การสอนอื่น ๆ

5. **วางแผนการสอนที่มีประสิทธิภาพ (Make Effective Plan)** ทักษะในการวางแผนการสอนเป็นองค์ประกอบการสอนตลอดเทอม การวางแผนหน่วยการสอนแต่ละวิชาเพื่อให้ครอบคลุมหัวข้อเรื่องในเทอมนั้น อันที่สุดท้ายคือการวางแผนการสอนประจำวันเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามความมุ่งหมายเฉพาะ

6. สร้างเนื้อหาวิชาให้มีความหมาย (Make Content Meaningful) พื้นฐานของเนื้อหาควรได้จัดและเรียบเรียงให้ตรงกับปัญหา ระวังความคิดและความสามารถในการเรียนของเด็ก ต้องคำนึงถึงวัยวุฒิของผู้เรียน สอนอะไรที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ การใช้คำถามที่มีความหมาย

7. ใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Process) กระบวนการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพจะมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของการสอนมาก กระบวนการกลุ่มในห้องเรียนคือ การอภิปรายเป็นกลุ่ม การให้ความร่วมมือ การวางแผน การทำงานและการประเมินผล การเตรียมให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มในห้องเรียน ต้องจัดวัสดุอุปกรณ์ไว้อย่างละเอียด จัดบริเวณ ให้คำแนะนำและการจัดการประเมินผล ซึ่งนับว่าเป็นส่วนสำคัญในการเตรียมการสอน

8. การใช้วัสดุอุปกรณ์ชนิดต่าง ๆ (Use Varied Materials) การมีทักษะและเทคนิคในการใช้อุปกรณ์การสอน นับเป็นความสามารถในการสอนอย่างหนึ่ง ป้ายนิเทศก์ การจัดแสดง फिल्मสตริป ภาพยนตร์ การสาธิต กระดานชอล์ค ห้อยสมุด สิ่งอ้างอิง หนังสือประกอบการเรียนและอุปกรณ์อื่น ๆ ซึ่งครูควรใ้่นำมาใช้ในการเรียนการสอน

9. การประเมินผลที่ได้รับ (Evaluate Outcomes) ความสามารถที่ได้พัฒนาขึ้นจากการประเมินผลการพัฒนาการทางการเรียนของเด็กเป็นลักษณะหนึ่งของครูที่มีความสามารถในการสอน ครูสามารถใช้การตรวจสอบจากการทำงานของนักเรียน การสัมภาษณ์ส่วนตัว เป็นต้น

10. การรักษาสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนร่วมงาน (Maintain Professional Relationship) ครูที่ประสบความสำเร็จมักจะทำให้ความสนใจต่อการสร้างความสัมพันธ์คือเพื่อนร่วมอาชีพอย่างมาก เช่น คอครูใหญ่ คอครูอื่น ๆ คอนักเรียน คอผู้ปกครอง และคอชุมชน

สาโรช บัวศรี (2513 : 42-44) กล่าวว่า วิชาชีพครูอยู่ในฐานะที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง ผู้ที่จะเป็นครูจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ และทักษะในแนวทางต่อไปนี้

1. วิชาสามัญทั่วไป (General Education)
2. วิชาเฉพาะตัวหรือวิชาเทคนิค (Specialized Education)

3. วิชาการศึกษา (Professional Education)
4. สมรรถภาพในการเป็นครู (Teachers Competencies)

ท่านกล่าวเน้นโดยเฉพาะว่า "สมรรถภาพในการเป็นครู" นั้นผู้สอนจะต้องสร้างตัวเองให้มีความสามารถต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. สามารถทำการสอนได้เป็นอย่างดี โดยรู้จัก
  - 1.1 ใช้หลักจิตวิทยาแห่งการเรียนรู้
  - 1.2 ใช้หลักการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก
  - 1.3 ทำบรรยากาศให้เหมาะสมที่จะเกิดการเรียนรู้
  - 1.4 วางแผนสำหรับการสอนอย่างละเอียดถี่ถ้วน
  - 1.5 ใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม
  - 1.6 ใช้แบบทดสอบชนิดต่าง ๆ เพื่อวัดผลการเรียนและเพื่อวิเคราะห์แก้ไขและรู้จักการวัดผลโดยทั่วไป
  - 1.7 ปกครองชั้นและบริหารงานชนิดต่าง ๆ ของชั้นได้อย่างเรียบร้อยราบรื่นและปฏิบัติตามธุรการต่าง ๆ ของโรงเรียนได้
2. สามารถอบรมแนะแนวและปกครองได้เป็นอย่างดี โดยรู้จัก
  - 2.1 หลักการที่ว่า ถ้าทุกคนสร้างคุณธรรมและหลักธรรมต่าง ๆ ไว้ประจำตัวได้แล้วก็ยอมจะปกครองตัวเองได้
  - 2.2 ใช้หลักการและวิธีการของการแนะแนว
  - 2.3 สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบิดา มารดา และผู้ปกครอง
  - 2.4 ใช้ผลการวิจัยและผลการสอบต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์ในการอบรม
3. สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี โดยรู้จัก
  - 3.1 ร่วมในการวางแผนจัดทำ "กิจกรรมในหลักสูตร" หรือ "กิจกรรมร่วมหลักสูตร" ชนิดต่าง ๆ
  - 3.2 รับผิดชอบและภาระในการปฏิบัติกิจกรรมเหล่านั้นตามแผน
  - 3.3 รักษาสัมพันธ์ภาพอันดีกับผู้ร่วมงานทั้งปวงของโรงเรียน
4. สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพอันดี และร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดี

โดยรู้จัก

- 4.1 ช่วยเหลือชุมชนในการแก้ปัญหาของชุมชนนั้น
- 4.2 ทำให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียนและสนับสนุนโรงเรียนในทางที่เหมาะสม
- 4.3 หาความร่วมมือและช่วยเหลือจากบิดา มารดา และผู้ปกครอง
- 4.4 หาบุคคลและสิ่งต่าง ๆ ในชุมชนที่เป็นประโยชน์ต่อการสอน
- 4.5 ร่วมมือกับทางราชการปรับปรุงชุมชน
5. สามารถเป็นครูชั้นอาชีพ โดยรู้จัก
  - 5.1 เพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาชีพครู โดยการเขียน การพูด การค้นคว้า การวิจัย การเป็นสมาชิกที่ดีของสมาคม องค์กรหรือสถาบันในทางการศึกษา
  - 5.2 ยึดถือขนบธรรมเนียมของผู้ที่เป็นครูและช่วยเหลือส่งเสริมเพื่อนครู
  - 5.3 ส่งเสริมแนะนำผู้ที่เข้ามาเป็นครูใหม่และช่วยดูแล แนะนำ ควบคุม ผู้ที่มาเป็นนักเรียนฝึกสอนในโรงเรียนของตน

อารักษ์ กาญจนพิทักษ์ (2512 : 19) ได้รวบรวมคุณลักษณะที่ดีของครูจากสหพันธ์อาชีพครูแห่งโลกไว้ดังนี้คือ ครูควรเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ มีความรับผิดชอบ มีอารมณ์ขัน มีความซื่อสัตย์ มีความสามารถในการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ให้บุคคลอื่นเข้าใจ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีความรู้ในวิชาที่ตนสอน มีลักษณะนาคมน่านับถือและสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ตนสอนได้

ก่อ สวัสดิคทาณิษฐ์ (2513 : 40-46) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของครูไว้หลายประการคือ ครูจะต้องรักเด็กเข้าใจเด็ก จะต้องมีความรู้ในวิชาที่ตนสอนอย่างลึกซึ้ง ต้องจัดหลักสูตรและบทเรียนเป็น มีความเชี่ยวชาญในการสอนวิชาต่าง ๆ และเอาใจใส่เด็กทั้งตัว คือจะต้องดูแลสุขภาพอารมณ์และสังคมของเด็กด้วย ประการสุดท้ายครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กในค่านิยมธรรมเนียม กิจนิสัย สุชนิสัยและอุปนิสัย ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของ บุญถิ่น อัครดากร ที่ว่าครูคือผู้ที่ควรมีความรู้ดีในวิชาที่สอน รู้กลวิธีสอน มีคุณธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก

สุรินทร์ ศรีศิริ (2515 : 8-9) มีความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของครู

สรุปได้ว่า ครูที่ดีควรจะเป็นคนตรงต่อเวลา ไปทำงานเป็นเนืองนิตย์ เกรียมการสอนสม่ำเสมอ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก รู้จักรับผิดชอบงานหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม มีความสามัคคีในหมู่คณะ ช่วยงานพิเศษของโรงเรียนและปฏิบัติตามจรรยาบรรณของครูที่คุรุสภาได้วางไว้ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติแยกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. คุณลักษณะดี เช่น บุคลิกภาพดี แต่งกายดี มีความเชื่อมั่นในตัวเอง พุทธิ ใ้ภาษาได้เหมาะกับวัยของเด็ก รู้จักปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม
2. มีศิลป์ในการจัดชั้นถูกตองตามหลักวิชาครู
3. นำเอาจิตวิทยามาใช้สร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างครู-นักเรียนได้ดี
4. ความรู้ดีและวิธีสอนดี มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู
5. มีความสัมพันธ์กับครูและผู้นปกครองดี

ความเห็นของสุรินทร์ ตรีสิริ ถึงกล่าวสอดคล้องกับแนวความคิดของ ธนุ แสงศักดิ์ (2504 : 9-10) ที่ได้เสนอแนวคิดไว้ในปี 2504 โดยกล่าวถึงสมรรถภาพ และคุณลักษณะของครูที่ดีนั้นมี 5 ประการด้วยกัน คือ

1. มีความสัมพันธ์กับนักเรียนดี ครูจะต้องสนใจเอาใจใส่ปัญหาของนักเรียน คอบปัญหาให้กระจ่าง ไม่แสดงอารมณ์รุนแรง ไม่เยาะเย้ยรู้จักระงับอารมณ์ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ออกทน วางตัวเหมาะสมกับเด็กไม่สนิทสนมจนเกินไป ไม่ทำขายน้า รู้จักชมเชย เปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินผลการสอนและทัศนใจความตั้งใจของนักเรียนด้วยเหตุผล
2. มีความรักในอาชีพครู มีส่วนช่วยแนะนำเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เสมอ รับฟังคำแนะนำปรับปรุงตัวเอง ทันสมัยต่อความรู้และกิจกรรมของครู เห็นว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่ดีสอนไม่อมกมุติ ร่วมมือสนับสนุนสมาคมการศึกษาหรือวิชาชีพที่สนใจ ทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ มีความสามารถในอาชีพและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อการสอน
3. มีจรรยาครูไม่แพร่ข่าวลือ ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ ไม่ขโมยผลงานของคนอื่น ไม่ให้ร้ายคนอื่น มีมารยาทในการติดต่อกับราชการตามสายงาน ไม่อ้างอิงศาสนาทำให้อาสาสนาเสื่อมเสีย ปรับปรุงตัวเองเสมอ รักษาความลับของนักเรียน ไม่โฆษณาชวนเชื่อ ไม่นำผู้อื่นมาินทาให้นักเรียนฟัง ไม่เรียกร้องเงินเดือนเพื่อตัวเอง ไม่ทำงานน้อยเพื่อให้

สมกับราคาค่าจ้าง ไม่มีครงงานตำแหน่งอื่นที่มีครูประจำอยู่แล้ว ไม่ใช่อิทธิพลส่วนตัว
ในทางราชการและปฏิบัติความสัญญาที่ทำไว้กับราชการอย่างเคร่งครัด

4. มีคุณสมบัติส่วนตัวที่มีความซื่อตรง มีสติปัญญา มีความเชื่อมั่นในตัวเอง
มีความคิดริเริ่มกระตือรือร้น คิดปรับปรุงโรงเรียน รู้จักผ่อนหนักเป็นเบา มีความจริงใจ
สุภาพอ่อนโยน สุขภาพดี รู้จักให้ความร่วมมือ ไม่ทำกิจกรรมอันนำราคาแพง พุ่ช้กเสียดัง
และไม่ทะโกน ครงท้อเวลา ให้คะแนนเพียงธรรม เข้าใจกฎระเบียบและปฏิบัติอย่าง
เคร่งครัด รู้จักรักษากลิ่นปากและกลิ่นตัว

5. มีรูปร่างท่าทางดี มีใบหน้าสะอาด คัดผมเรียบร้อย รองเท้าสะอาด
แต่งตัวเหมาะสมกับกาลเทศะ รักษาท่าทางให้สง่า ไม่สูบบุหรี่และเคี้ยวหมากฝรั่งหรือ
ทานอาหารขณะทำการสอน รักษานิ้วมือและเล็บให้สะอาดอยู่เสมอ รักษาฟันให้ดี

นอกจากนี้ กมล สุกประเสริฐ และคณะ (2523 : 4) ยังได้กำหนดสมรรถภาพ
ของครูประถมศึกษาไว้ว่า เป็นคุณสมบัติที่ทำให้ครูสามารถปฏิบัติหน้าที่และบทบาทได้สอดคล้อง
คล่องกับหลักสูตรประถมศึกษาและความต้องการของสังคม โดยแบ่งสมรรถภาพออกเป็น
5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. สมรรถภาพที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพ สมรรถภาพค่านี้นี้แยกเป็น 3 ค่านย่อยๆ
คือ ค่านร่างกาย ค่านจิตใจและคุณธรรม ค่านสังคมและจริยธรรม อันใดแก่ ครูจะต้อง
แต่งกายให้สะอาดเรียบร้อยคล่องแคล่ว แสดงท่าทางได้เหมาะสม พุ่กออกเสียดังชัดเจน
ถูกต้อง มีอารมณ์ขัน ว่างแจ่มใส ชยัน ช่างสังเกต ยุติธรรม พุ่กจริงทำจริง ใจกว้าง
เป็นแบบอย่างที่ดี

2. สมรรถภาพที่เกี่ยวกับความรู้ในชุมชนและสิ่งแวดล้อม เช่น ทราบสภาพ
ภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ สถานที่ตั้ง แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ยังสามารถบอก
สถานที่ต่าง ๆ นิสัยใจคอของคนในท้องถิ่นได้

3. สมรรถภาพที่เกี่ยวกับหลักสูตร สื่อการเรียนในเชิงตัวป้อนของระบบ
การศึกษา เช่น ครูสามารถอธิบายหลักการ จุดหมาย ทำแผนการสอน เตรียมการสอน
จัดกิจกรรม วัสดุประเมินผล เลือกลงสื่อ เป็นต้น

4. สมรรถภาพเกี่ยวกับขบวนการฝึกปฏิบัติ หมายถึง คุณสมบัติของครูที่แสดงถึงความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กตามที่หลักสูตรกำหนด

5. สมรรถภาพเกี่ยวกับผลผลิตทางการศึกษา หมายถึง คุณสมบัติที่แสดงถึงความสามารถในการดำเนินการวัดผล ประเมินผลตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา

โทยม วรรณศิริ (2513 : 27-29) ได้อ้างถึง ดร.สาโรช บัวศรี ที่กล่าวในการอภิปรายว่า ผู้ที่จะอยู่ในอาชีพครูซึ่งเป็นอาชีพชั้นสูงจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ในแนวทางต่อไปนี้

1. ความรู้ในวิชาสามัญทั่วไป
2. ความรู้ในวิชาสามัญ เอก-โทเฉพาะตัว
3. ความรู้วิชาการศึกษา
4. สมรรถภาพในการเป็นครู

โดยเฉพาะสมรรถภาพในการเป็นครูนั้น ครูจะต้องสร้างตัวเองให้มีความสามารถดังต่อไปนี้

1. สามารถสอนได้เป็นอย่างดี โดยรู้จักใช้หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการ การวางแผนการสอน การใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล และการปกครองชั้น
2. สามารถอบรมแนะแนวและปกครองได้เป็นอย่างดี โดยรู้จักใช้ธรรมชาติวิทยาในการแนะแนว สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครอง เด็กและใช้ผลการวิจัยผลการทดสอบต่างๆ ให้เป็นประโยชน์
3. สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี โดยรู้จักการจัดกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและเสริมหลักสูตร ตลอดจนการรักษาสัมพันธภาพอันดีกับผู้ร่วมงานทั้งปวง
4. สามารถสร้างสัมพันธภาพอันดีและร่วมมือกับชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยรู้จักการช่วยแก้ปัญหาให้ชุมชน ทั้งชุมชนมาร่วมงานและช่วยสนับสนุนโรงเรียน เป็นต้น

5. สามารถเป็นครูชั้นอาชีพ โดยรู้จักเพิ่มพูนความรู้ในอาชีพ ยึดถือขนบธรรมเนียมของผู้เป็นครูและช่วยเหลือส่งเสริมเพื่อนครูด้วยกันเอง

คณะกรรมการหลักสูตร โครงการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู (2523 : 1-29) ได้แบ่งสมรรถภาพครูประถมศึกษาโดยวิเคราะห์ได้จากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จำแนกออกเป็น 3 ด้านคือ สมรรถภาพด้านความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชา สมรรถภาพด้านเทคนิควิธีและสมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติ สำหรับสมรรถภาพด้านความรู้นั้นประกอบด้วยความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ใช้สอนตามหลักสูตรประถมศึกษา และความรู้ที่จะสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันและศึกษาต่อ ส่วนสมรรถภาพด้านเทคนิควิธีนั้นประกอบด้วยเทคนิควิธีสอนทั่วไป เทคนิควิธีสอนวิชาเฉพาะ เทคนิควิธีทางกิจการและบริการนักเรียน เทคนิควิธีด้านการแนะแนวและเทคนิควิธีด้านการพัฒนา และในส่วนของสมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคตินั้นประกอบด้วย เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ เจตคติที่ดีต่อการทำงานครูประถมศึกษา การมีสุขภาพดีทั้งทางกายและทางจิต มีค่านิยมที่ดีในการทำงานและการดำรงชีวิต มีลักษณะของความเป็นผู้นำและมีเจตคติที่ดีต่อศิลปวัฒนธรรมไทย

สมรรถภาพและคุณลักษณะของครูที่ดีที่มีนักวิชาการต่าง ๆ ได้ให้ทัศนะไว้ดังกล่าว นั้นถือได้ว่าเป็นเพียงความคิดเห็นส่วนตัวซึ่งแต่ละท่านก็ได้ให้ความเห็นไว้มีความสำคัญที่แตกต่างกันออกไป บางท่านเน้นความสำคัญในเรื่องของการสอน บางท่านเน้นความสำคัญในค่านิยมคุณลักษณะส่วนตัว บางท่านเน้นทางด้านจริยธรรม จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาต่อไป อีกว่าสมรรถภาพของครูและคุณลักษณะที่ดีของครูในแต่ละหน่วยงานที่เหมาะสมกับภูมิภาค และสภาพการณ์ปัจจุบันนั้นควรเป็นเช่นไร ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้สนใจได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถภาพครูชั้น

สมรรถภาพครูจากผลการวิจัย

นันทนา อັນศิริ (2519 : ง-จ) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นผู้บริหารการศึกษาในจังหวัดราชบุรี จำนวน 100 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้บริหารการศึกษาโดยส่วนรวมมีความคิดเห็นดังนี้

1. มีความรู้วิชาสามัญ มีความรู้วิชาครู มีทักษะในการสอน ทักษะคิ หน้าที่ และงานของครูในเกือบทุกรายการในแบบสอบถามประเมินค่ามีความจำเป็นต่อครูมาก ยกเว้นหน้าที่ของครูเกี่ยวกับการเลือกแบบเรียนซึ่งผู้บริหารการศึกษาเห็นว่า จำเป็นต่อครูในระดับปานกลาง

2. ในสภาพที่เป็นจริง ผู้บริหารการศึกษาเห็นว่าครูมีความรู้วิชาสามัญ วิชาครู และทักษะในการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นความรู้เรื่องสหกรณ์ ประชากร ศึกษาการใช้โสตทัศนูปกรณ์ และการนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนซึ่งผู้บริหารการศึกษาเห็นว่าครูมีความรู้ที่อยู่ในระดับต่ำ

3. ทักษะคิและการปฏิบัติหน้าที่พร้อมทั้งงานต่าง ๆ ของครูผู้บริหารเห็นว่า อยู่ในเกณฑ์ดี ยกเว้นหน้าที่ในการเลือกแบบเรียน

4. ผู้บริหารการศึกษาที่มีวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้วิชาสามัญ ทักษะคิ หน้าที่และงานของครูไม่แตกต่างกัน ยกเว้นความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณีและหน้าที่จะตองรู้และปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ ส่วนผู้บริหารการศึกษาที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้วิชาสามัญ ทักษะคิ หน้าที่และงานของครูไม่แตกต่างกัน

นิคม ช่วยปลัด (2522 : 7-8) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินสมรรถภาพของครูในเขตการศึกษา 3 โดยรวบรวมจากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในเขตการศึกษา 3 สรุปสมรรถภาพของครูได้ 6 ประการ

1. คุณลักษณะทางวิชาการและการสอน ได้แก่เป็นผู้มีความรู้ดี ใฝ่หาความรู้ และวิธีการใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีความสามารถและทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ใช้เทคนิค การสอนหลายแบบมีความถนัดในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี

2. คุณลักษณะทางสังคม ได้แก่เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลทั่วไป เข้าร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ หรือช่วยเหลือสังคมอยู่เสมอ มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ตนอยู่ ยอมรับฟังความคิดและการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น วางตนได้เหมาะสมเป็นที่เชื่อถือของบุคคลในสังคม

3. มีสัมพันธภาพกับนักเรียน คือให้ความสนิทสนมเป็นกันเอง ช่วยเหลือเด็ก ช่วยแก้ปัญหาและร่วมกิจกรรมกับนักเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน

4. คุณลักษณะด้านการปฏิบัติงานทั่วไป เช่น มีความรับผิดชอบสูง ช่วยงานโรงเรียนและภูมิใจในอาชีพ

มัทนา ปิยะมาคา (2511 : 3-5) ได้ทำการสำรวจลักษณะของครูในจังหวัดพระนครและธนบุรี พบว่ามีลักษณะสำคัญ 9 ประการคือ ส่งเสริมให้กำลังใจ ยกย่องชมเชยนักเรียน เมตตากรุณา การสอนดี ให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียน มีเหตุผล เป็นประชาธิปไตย มีความยุติธรรมซื่อตรง ให้ความอุปการะนักเรียน บุคลิกภาพดี มีสัมพันธภาพอันดีกับนักเรียน ซึ่งลักษณะทั้ง 9 ประการเมื่อเรียงลำดับความสำคัญเป็นสามลำดับจะได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 การสอนดี มีเหตุผล เป็นประชาธิปไตย

ลำดับที่ 2 เมตตากรุณา ให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียน ยุติธรรม ซื่อตรง ให้ความอุปการะนักเรียน มีสัมพันธภาพอันดีกับนักเรียน

ลำดับที่ 3 ส่งเสริมให้กำลังใจ ยกย่องชมเชยนักเรียน บุคลิกภาพดี

จะเห็นว่า การวิจัยของ มัทนา ปิยะมาคา ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะครูดีนั้น ต้องสอนดี มีเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ในการสอน และยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน มีน้ำใจในการเป็นครู คือมีเมตตากรุณา เห็นอกเห็นใจนักเรียนอันหมายถึงมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนนั่นเอง

เจดีย์ว บุรีภักดิ์ และคณะ (2520 : 365-369) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะครูที่ดี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร การศึกษา พระสงฆ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ตอบคำถามจากแบบสอบถามปลายเปิด ปรากฏว่าคณะผู้วิจัยได้ค้นพบคุณลักษณะครูที่ดี เรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้

1. มีความเที่ยงตรง ซื่อสัตย์สุจริตและตรงต่อเวลา
2. มีความเข้าใจหลักสูตร ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ รับผิดชอบ

ในหน้าที่การงาน รับผิดชอบในการกระทำของคน ท่านเป็นตัวอย่างที่ดี ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

3. รู้จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของชาติ มีความสามารถในการอธิบาย การใช้ภาษา กว้างไกลสิ่งเสพคึกทั้งปวง เอาใจใส่ป้องกันโรคคึกคอก มีความเมตตาการุณา ไม่ทำตัวเสเพล ไม่กระทำผิดเรื่องชู้สาว มีศรัทธาในอาชีพครู รู้จักปกครองแบบประชาธิปไตย รู้จักเก็บเข้าใจเก็บ มีระเบียบวินัย มีเหตุผล ส่งเสริมความรักชาติ รู้จักรักษาความลับทางราชการ

4. มีความสามารถในการสอน การปกครองชั้น มีการปรับปรุงวิธีสอนอยู่เสมอ เอาใจใส่ในเรื่องความสะอาดของร่างกาย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีอารมณ์ดี เป็นมิตรกับนักเรียน ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา และรู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา

สรุปได้ว่า ครูที่มีสมรรถภาพนั้นจะต้องเป็นผู้มีความรู้ทั้งวิชาสามัญ จะต้องสอนดี มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู มีความประพฤติที่เป็นแบบอย่างได้ และจะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่อย่างดี

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับสมรรถภาพครูโรงเรียนประถมศึกษาโดยเฉพาะคืองานวิจัยในโครงการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู ซึ่งแบ่งคณะผู้ทำการวิจัยออกเป็นคณะต่าง ๆ ตามหัวข้อที่ทำการศึกษาและผลงานวิจัยที่ออกมาเป็นที่น่าสนใจและน่าคิดตามเอาผลการวิจัยไปใช้ทำการวิจัยต่อเนื่อง หัวข้องานวิจัยในโครงการดังกล่าวมี 3 เรื่อง แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพของครูประถมศึกษาที่น่าสนใจมี 2 เรื่องด้วยกันคือ

1. เรื่องการศึกษาความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรการฝึกหัดครูกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (โครงการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู 2523 : 346) ซึ่งวิเคราะห์หาสมรรถภาพของครูประถมศึกษาจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้ขอสรุปดังนี้

1.1 สมรรถภาพทางค่านความรู้ ได้แก่ความรู้ในเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ทุกกลุ่มประสบการณ์กับความรู้ในทางวิชาชีพครู เช่น ปรัชญาการศึกษา แผนการศึกษาชาติ หลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู จิตวิทยา วิธีสอนต่าง ๆ ฯลฯ เป็นต้น

1.2 สมรรถภาพทางก้านทักษะ ทั้งทักษะทั่วไปและทักษะเฉพาะ ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ เช่น ทักษะในการจัดกิจกรรม การใช้เทคนิคการสอน การเตรียมความพร้อม ใช้ภาษาเป็นตัวอย่างแก่เด็กได้ วิเคราะห์ข่าวได้ ฯลฯ เป็นต้น

1.3 สมรรถภาพทางก้านคุณลักษณะและทัศนคติ ได้แก่คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับครูประถมศึกษา เช่น มนุษยสัมพันธ์ มีขันติธรรม เป็นประชาธิปไตย ฯลฯ กับทัศนคติที่ถือการสอนและอาชีพครู เช่น ทัศนคติในคุณค่าของภาษาไทยและคณิตศาสตร์มุ่งฝึกให้นักเรียนมีคุณสมบัติที่ถองการเน้น ฯลฯ เป็นต้น

2. เรื่องการศึกษาหาสมรรถวิสัยของครูประถมศึกษาที่ถองการ (โครงการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู 2523 : 245-264) ซึ่งเป็นการวิจัยที่กำหนดสมรรถวิสัยของครูจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จากคำรา จากรายงานการวิจัย และจากการตัดสินของคณะผู้วิจัย อันประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์จากวิทยาลัยครู นักการศึกษา นักจิตวิทยา นักประเมินผลและนักวิจัย แล้วสรุปสมรรถภาพหรือสมรรถวิสัยของครูประถมศึกษาจากทุกภูมิภาคได้ดังนี้

สมรรถวิสัยที่ครู ผู้บริหารการศึกษาและคณาจารย์วิทยาลัยครู พิจารณาแล้ว เห็นว่ามีความจำเป็นมากสำหรับครูประถมศึกษาคือ

1. สมรรถวิสัยก้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม คือครูต้องอธิบายลักษณะความเชื่อ ศาสนา ค่านิยมและระเบียบประเพณีของสังคมใกล้เคียงกับโรงเรียนได้ ร่วมกิจกรรมกับชุมชนได้ ทักทายปราศรัยและทำความคุ้นเคยกับผู้ปกครองนักเรียนได้ ฯลฯ เป็นต้น

2. สมรรถวิสัยก้านสื่อการเรียน คือต้องอธิบายหลักการ จุดหมายของหลักสูตรได้แจ่มชัด บอกวิธีการเอาหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครูมาใช้ได้อย่างถูกต้อง อธิบายหลักการสอน วิธีสอน การวัดผลให้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้

3. สมรรถวิสัยก้านตัวเด็ก คือต้องบอกความต้องการของเด็กวัย 5-13 ขวบได้ ศึกษาเด็กเป็นรายบุคคลได้ นำความรู้ทางจิตวิทยาไปใช้ในการเรียน

การสอนได้ ฯลฯ เป็นต้น

4. สมรรถวิสัยค่านโรงเรียน คือครูใช้สถานที่และบริเวณโรงเรียน เป็นวิทยาการได้อย่างคุ้มค่า ทดแก่งห้องเรียนให้สะอาดเรียบร้อยสวยงาม ทำงานร่วมกับเพื่อนครูได้ ฯลฯ เป็นต้น

5. สมรรถวิสัยค่านบุคลิกลักษณะของครู เช่น แต่งกายสะอาด เหมาะสม มีอารมณ์ขัน ช่างสังเกต กระจกือร้อนล้น ตักสินใจได้ก็มีเหตุผล เมตตากรุณา รักเด็ก ออกทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ ฯลฯ เป็นต้น

6. สมรรถวิสัยค่านการฝึกปฏิบัติการสอน เช่น สอนให้เด็กมีวินัยในตนเองได้ ใช้แผนการสอนได้ จักกิจกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมได้ ใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบได้ ฯลฯ เป็นต้น

7. สมรรถวิสัยค่านการประเมินผล เช่น ทำแบบฟอร์มต่าง ๆ เช่น ป. 01, 02 ได้ วัลผลตามพฤติกรรมที่กำหนดได้ ใช้วิธีการวัลผลหลาย ๆ แบบได้ ฯลฯ เป็นต้น

ในค่านผลงานการวิจัยสมรรถภาพครูของทางประเทศ มีงานวิจัยของ กอร์ดอน (Gordon 1971 : 60-66) ได้ทำการวิจัยคุณสมบัติที่ครูควรมี ซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบ เห็นควยและไม่เห็นควย ได้สรุปผลการวิจัยออกมาดังนี้

1. ค่านบุคลิภาพ ได้แก่ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมั่นคงในอารมณ์ ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความเป็นประชาธิปไตย รัฟฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรัฟฟิชอบ มีความกระจกือร้อนล้นที่จะปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ให้ความอบอุ่น ให้คำปรึกษาช่วยเหลือนักเรียน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ตั้งใจที่จะอุทิศเวลาเพื่อการศึกษาและการเรียนของนักเรียนทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน

2. ค่านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทางกายและทางสมอง มีความเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอน เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ กระบวนการกลุ่ม เข้าใจในการจักการศึกษาของชาติ ตลอดจนการติกทอสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ๆ เข้าใจวิธีการจักและปรับปรุงวิธีการสอนและหลักสูตร

3. ทักษะด้านการสอน ได้แก่ ทักษะในการสอน การฟัง การพูด อ่านและเขียน การใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ มีเทคนิคในการแก้ปัญหา กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม วินิจฉัยและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของห้องเรียน มีการแนะแนวและใช้แหล่งวิทยาการให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน มีการประสานงานกับครูคนอื่น ส่งเสริมให้นักเรียนตัดสินใจและประเมินผลตนเอง ฝึกให้นักเรียนหาความรู้ด้วยตนเอง

และอีกชิ้นหนึ่งคืองานวิจัยของ วิคตี (Witty 1947 : 622-671) ซึ่งเขาได้ทำการวิเคราะห์ลักษณะของครูที่ดีจากจดหมายของนักเรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา จำนวน 12,000 ฉบับ สรุปได้คุณลักษณะของครูที่ดีที่สำคัญ 12 ประการคือ

มีเจตคติที่ดีต่อประชาธิปไตย เช่น รู้จักให้ความร่วมมือเป็นต้น มีความเมตตา กรุณาและสนใจเด็กเป็นรายบุคคล มีความอดทน มีความสนใจกว้างขวาง มีลักษณะท่าทางที่ดี มีความยุติธรรมไม่แบ่งพรรคแบ่งพวกกัน มีอารมณ์ขัน มีความประพฤติดีและคงเส้นคงวา สนใจในปัญหาของเด็ก มีการยืดหยุ่น รู้จักยอมรับและยกย่อง มีวิธีสอนแปลก ๆ ใหม่ ๆ มาสอนอยู่เสมอ

จะเห็นได้ว่าจากงานวิจัยทั้งสอง เรื่องของต่างประเทศ ครูที่ดีในทัศนะของประเทศทางตะวันตกเขาไม่ได้ให้ความสำคัญด้านความรู้มากนัก แต่จะเน้นกระบวนการเรียนการสอนด้วยการให้เด็กคิดค้นหาคำตอบด้วยตนเองเป็นการพัฒนาทางด้านสติปัญญาของเด็กฝึกกับทัศนะในประเทศไทยที่มุ่งให้ความรู้ไปมาก ๆ และที่ตรงกันมากก็คือ มีอารมณ์ขันและยุติธรรมในการประเมินผล

จากข้อความที่กล่าวถึงมาตั้งแต่ต้น ความหมายของสมรรถภาพครู สมรรถภาพโดยทั่ว ๆ ไปของการเป็นครูที่ดี และในส่วนของงานวิจัยในสมรรถภาพครู ข้อความดังกล่าวเป็นข้อมูลที่พูดถึงลักษณะของการเป็นครูที่ดีหรือสมรรถภาพในการเป็นครูที่ดีนั้นเป็นอย่างไร แต่การที่จะพิสูจน์ว่าครูคนไหนเป็นครูที่ดีนั้นจะต้องดูจากการปฏิบัติงานในหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครูมีผู้กล่าวถึงและกำหนดบทบาทไว้ดังนี้

บทบาทงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของครู

บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครู เป็นตัวที่สัมพันธ์กับสมรรถภาพของครู ถ้าครูขาดสมรรถภาพก็ยากที่จะแสดงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคนอย่าง สมบูรณ์ ด้ ดังนั้นงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของครูจึง ไม่สามารถจะแยกออกจากสมรรถภาพ ในการเป็นครูได้ สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2524 : 48-52) ด้แบ่งบทบาทงานในหน้าที่ และความรับผิดชอบของครูออกเป็น 4 ลักษณะด้วยกันคือ

1. บทบาทงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของครูในลักษณะทั่ว ๆ ไป

1.1 บทบาทของครูที่มีต่อนักเรียน ด้แก่ ความรับผิดชอบในการสอน ในวิชาและชั้นเรียนที่ด้รับมอบหมาย จัดเตรียมการสอน ท้าบันทึกการสอน จัดหาหรือ ทำอุปกรณ์การสอน วัคและประเมินผลการเรียนการสอน จัดทำงานธุรการที่เกี่ยวข้อง รับผิดชอบในการอบรมนักเรียนและท้าตัวเป็นตัวอย่างที่ดี คุดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยของ นักเรียนเป็นที่ปรึกษาและให้บริการแนะแนว

1.2 บทบาทของครูที่มีต่อครูใหญ่ ด้แก่การให้ความเคารพในฐานะ เป็นผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตามคำสั่งที่ชอบด้วยเหตุผลของผู้บริหาร สนับสนุนนโยบายการบริหารงานของครูใหญ่

1.3 บทบาทของครูที่มีต่อเพื่อนครู ด้แก่ รักษาความลับของเพื่อนครู ช่วยเหลือการงานของเพื่อนครู ให้ความแนะนำ ความรู้ใหม่ ๆ และแหล่งวิชาการแก่ เพื่อนครู

1.4 บทบาทของครูที่มีต่อโรงเรียน ด้แก่ การช่วยพัฒนาโรงเรียน สร้างและรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน ช่วยงานกิจกรรมอื่น ๆ ของโรงเรียน

1.5 บทบาทของครูที่มีต่อชุมชน ด้แก่ สร้างความสัมพันธ์อันดีกับ ชุมชน ให้บริการแนะนำก้านวิชาการแก่ชุมชน ให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน

2. บทบาทงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของครูในลักษณะจรรยาบรรณ

คุรุสภาได้ก้าหนดระเบียบประเพณีครูก้าวย จรรยาบรรณ พ.ศ. 2506

เพื่อให้ครูถือเป็นแนวปฏิบัติเป็นจรรยาบรรณของครู ดังนี้

ครูควรมีศรัทธาในอาชีพครูและให้เกียรติแก่ครูด้วยกัน ครูควรบำเพ็ญตนให้สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นครู ครูควรฝึกฝนใจศึกษาหาความรู้ความชำนาญอยู่เสมอ ครูควรตั้งใจฝึกสอนศิษย์ให้เป็นพลเมืองดี ครูควรร่วมมือกับบุคลากรในการอบรมสั่งสอนเด็กอย่างใกล้ชิด ครูควรรู้จักเสียสละและรับผิดชอบในหน้าที่การงานทั้งปวง ครูควรรักษาชื่อเสียงของคณะครู ครูควรรู้จักมีเกียรติและพยายามสร้างฐานะของตนเอง ครูควรมั่นใจในศาสนาที่ตนนับถือและไม่ลบหลู่ศาสนาอื่น ครูควรบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

นอกจากนี้คุรุสภายังได้กำหนดระเบียบประเพณีครูว่าด้วยวินัยของครู พ.ศ. 2506 เพื่อให้ครูยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตความเป็นครู อันถือได้ว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของครูส่วนหนึ่งด้วย คือ ครูต้องสนับสนุนและปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล ครูต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่ระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ของสถานศึกษา ครูต้องสุภาพเรียบร้อย เชื่อฟังและไม่กระด้างกระเดื่องต่อผู้บังคับบัญชา ครูต้องประพฤติตนอยู่ในความสุจริต ซื่อสัตย์ เทียงธรรม ครูต้องรักษาชื่อเสียงมิให้ขึ้นชื่อว่าประพฤติชั่ว ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ รักษาความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนครูและช่วยเหลือกันและกัน รักษาความลับของศิษย์ ผู้ร่วมงาน สถานศึกษา และครูต้องปฏิบัติตามธรรมเนียมของสถานศึกษา

3. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครูตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง
หน่วยบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่ง
ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และความรับผิดชอบของครูไว้ดังนี้

1. ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การอบรม การปกครองดูแลให้คำแนะนำต่าง ๆ
2. ศึกษาวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน
3. ให้บริการแก่สังคมในสถานวิชาการและสถานอื่น ๆ
4. นิเทศในสาขาวิชาที่รับผิดชอบ

5. ช่วยงานธุรการและงานบริการของสถานศึกษาและปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

4. บทบาทหน้าที่ของครูในลักษณะที่พึงประสงค์

คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาได้สรุปว่า ครูควรมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในลักษณะที่พึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

ลักษณะและบทบาททั่วไป

1. รักการอ่าน การศึกษาค้นคว้าปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีความมั่นใจและศรัทธาในอาชีพครู

2. มีความคิดเป็นของตนเอง กล้าแสดงออกเพื่อเผยแพร่ความคิดเห็นหรือความรู้ใหม่ ๆ ท่อสารมวลชนหรือเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนโดยบริสุทธิ์ใจ

3. ประพฤติและวางตนอยู่ในกรอบของศีลธรรม จรรยา อันเป็นปทัสถานที่ยอมรับกันทั่วไปในชุมชน

4. ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพพอสมควรแก่สภาพ ฐานะ ความเป็นมา มีธยัสถ์ อคออม ไม่เห็นแก่ความเจริญทางวัตถุเกินกว่าคุณธรรมและจริยธรรม

บทบาทต่อนักเรียน

5. เปลี่ยนบทบาทจากผู้ออก ผู้แสดงนำในการเรียนการสอนมาเป็น ผู้กระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่ม สนับสนุนให้นักเรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้ช่วยและผู้แนะนำให้นักเรียนรู้หลัก วิธีการที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอย่างอิสระและมีเหตุผล

6. เปิดนักเรียนให้มีความสามารถในการทำงานรวมกลุ่ม รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ข้อบกพร่องการถูกวิจารณ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพคอกฎของสังคม ในการอยู่ร่วมกัน รู้จักใช้สิทธิและพิทักษ์สิทธิ รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม รู้แพ้รู้ชนะ เคารพเสียงส่วนมากและรับฟังเสียงส่วนน้อย

7. สนใจศึกษาธรรมชาติและความแตกต่างในตัวของแต่ละคน เพื่อนำมาเป็นข้อสังเกตพิจารณาในตัวของให้ความรักความสนใจ เอาใจใส่อย่างเท่าเทียมกัน

8. ค้นหาความสนใจ ความสามารถและความถนัดของนักเรียนแต่ละคนเพื่อหาทางส่งเสริมแนะนำการเลือกวิชาชีพ

9. ส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ไม่หลงใหลในวัตถุ และเห็นคุณค่าของการรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ

บทบาทต่อสังคม

10. มีความรู้ความสนใจในการเกษตร พอที่จะเข้าใจและสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานการเกษตรในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

11. ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยแก่ชุมชน โดยประพฤติตนเป็นแบบอย่างและชักนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามโอกาสอันเหมาะสม

12. รักความยุติธรรมและกล้าหาญที่จะต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของสังคมช่วยปัญหาและสติความกระบวนกรที่ถูกทอ้งเหมาะสม ตามครรลองของ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและคามสิทธิแห่งกฎหมาย

13. หาโอกาสเข้ามีส่วนร่วมโดยเต็มใจในกิจกรรมก้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น อุทิศตนเป็นที่ปรึกษาหรือช่วยแก้ปัญหาของท้องถิ่นโดยเฉพะชนบท เพื่อสร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในท้องถิ่น

จากบทบาทงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของครูที่ สวงวน สุทธิเลิศอรุณ ได้รวบรวมและแบ่งไว้ทั้ง 4 ลักษณะดังกล่าวมาแล้วนั้น พอจะสรุปได้ว่าบทบาทงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของครูควรจะอยู่ในขอบเขตดังนี้

1. งานด้านการสอน ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่อันคัมแรกครูต้องมีความรู้ดี มีความสามารถในการถ่ายทอด รู้จักใช้หลักการสอน จิตวิทยา หลักการวัดและประเมินผล ทอ้ง เตรียมการสอนและสอนให้นักเรียนมีคุณสมบัติที่หลักสูตรทอ้งการ

2. งานด้านการอบรม

3. การจูงใจและการปลุกฝังกทัศนคติที่ดีให้แก่ักเรียนและสังคม

4. งานด้านการแนะแนว

5. งานด้านการพัฒนา

6. งานด้านการปกครอง